

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Almási Enikő Eszter, Pál-Molnár Elemér, Batki Anikó A Ditrői Alkáli Masszívum ultramafikus kumulátumközeteinek petrogenetikája	9
Bácsmegi Gábor, Sümegi Pál Geoarcheológiai és környezettörténeti kutatások Karancsság–Alsó-rétek lelőhelyen	35
Bede Ádám, Sümegi Pál Régészeti geológiai és Tájékológiai vizsgálatok tiszántúli halmokon	59
Fabula Szabolcs, Timár Judit A fogyatékoság mint társadalmi-térbeli viszony földrajzi vizsgálata	89
Fejes Ildikó, Farsang Andrea A talaj- és talajvízrendszer komplex környezeti szempontú értékelése városi területen, Szeged példáján	113
Hernesz Péter, Kiss Tímea Késő pleisztocén és holocén ártérfejlődés az Alsó-Tisza mentén	139
Korom Annamária, Csatári Bálint A franciaországi kistérségi együttműködések szerepe a terület- és vidékfejlesztés rendszerében	159
Molnár Dávid, Sümegi Pál Dél-dunántúli és Kelet-horvátországi lösz-paleotalaj szelvények paleoökológiai rekonstrukciója malakológiai és üledéktani adatok segítségével	185
A kötet – 2015-ben PhD fokozatot szerzett – szerzői	209

ELŐSZÓ

Sorrendben immár hetedik GeoLitera/Geoszférák kötetünk a Szegedi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskolájában 2015-ben megvédett értekezések eredményeit mutatja be. A Földrajzi és Földtudományi Intézet kiadásában megjelenő kötetben a társ-szerző témavezetők közül Sümegi Pál tevékenységét emelném ki, aki három doktorandusz munkáját segítette, de Batki Anikó, Csatári Bálint, Farsang Andrea, Kiss Tímea, Pál-Molnár Elemér, Tímár Judit kollégáim is sokat tettek iskolánk eredményessége és e kötet összeállítása érdekében.

Ízelítőként néhány szó idei kötetünk témáiból:

Almási Enikő a Ditrói Alkáli Masszívum ultramafikus kumulátumkőzeteinek kristályosodási körülményeit vizsgálta. Sikerült kimutatnia, hogy ezeknek a kőzeteknek a kialakulása lemezen belüli környezetben, 1000–1050 °C-on és ~ 7 kbar nyomáson, középső–alsó kéreg régióban, H₂O-ban gazdag, OIB jellegű alkáli bazanitos olvadákból történt.

Bácsmegei Gábor a nógrádi Ménes-patak mentén található, több korszakkal rendelkező Karancsság–Alsó-rétek régészeti lelőhely és tágabb környezetének középső és késő neolitikus megtelepedési és létfenntartási stratégiáit modellezte geoarcheológiai és

környezettörténeti szempontok alapján, különös tekintettel a késő pleisztocén – kora holocén időszakban történt változásokra.

Bede Ádám egyrészt a hortobágyi késő rézkori Ecse-halom komplex régészeti geológiai elemzését és környezettörténeti rekonstrukcióját végezte el, másrészt a közép-tiszántúli őskori kurgánok teljességre törekvő régészeti topográfiai eredményeit és tájökológiai vizsgálatát mutatja be, rávilágítva a halmok tájban betöltött szerepére és felbecsülhetetlen természetvédelmi jelentőségére.

Fabula Szabolcs felhívja a figyelmet a fogyatékoság földrajzi vizsgálatának fontosságára, feltárva a magyarországi társadalmi tér néhány olyan jellemzőjét, amelyek hátrányos helyzetbe hozzák az egészségkárosodott, illetve testi differenciával élő embereket. Munkájában a fogyatékoság térbeli-területi vonatkozásait több léptékben vizsgálja, egyaránt rávilágítva makro- és mikroszintű összefüggésekre.

Fejes Ildikó a talaj- és talajvízrendszer átfogó, geokémiai, hidrodinamikai és talajtani vizsgálatát és értékelését végezte el városi környezetben. A talajvíz minőségi és mennyiségi monitoring, valamint a talajvizsgálatok eredményei alapján kimutatta, hogy mind a talajvíz, mind pedig a talajok az antropogén tevékenység és a városi

hatások következtében elszennyeződtek és erőteljesen módosultak.

Hernesz Péter az egykori folyókanyarulatok morfológiai csoportosításával, vízhozamuk és koruk meghatározásával, valamint az egyes ártéri szintek lehatárolásával a folyóvízi fejlődés utolsó szakaszát rekonstruálja az Alsó-Tisza vidéken, amely szerint a kialakult három ártéri szint formálódását leginkább a dunai torkolat közelsége és a vízgyűjtő felső részétől való nagy távolság, valamint a klimatikus tényezők és a lokális tektonikai mozgások együttese határozta meg.

Korom Annamária a vonatkozó francia szakirodalom és törvények feldolgozása révén bemutatja azt a folyamatot, amelynek során – látványos területi-települési feszültségeket okozva – jelentős átalakuláson mentek át a városi és a vidéki terek Franciaországban, valamint kitér a lokális szintű együttműködések formáira, kereteire

és szerepükre a terület- és vidékfejlesztésben.

Molnár Dávid a Kárpát-medence középső-déli részéről származó lösz-paleotalaj szelvények malakológiai és paleoökológiai rekonstrukciója révén feltárta, hogy a vizsgált terület jól illeszkedik a medence más részein kimutatott pleisztocén kori mozaikos környezetbe, valamint kimutatta a Dunának, mint csigafauna szabályozónak a jelentőségét.

Bízom benne, hogy ezzel a kis előzetessel sikerült a Kedves Olvasó érdeklődését felkelteni és így továbblapozva elmerül a földtudományok sokszínűségét vissza-tükröző válogatásunkban.

Szeged, 2016 áprilisa

Unger János
koordinátor

*Szegedi Tudományegyetem
Földtudományok Doktori Iskola*